

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАЦКАЛО

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	Усі
Спеціальність	Усі
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	Усі

Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри менеджменту,
логістики та інновацій

Олена ЯСТРЕМСЬКА

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри менеджменту, логістики та інновацій
Протокол № 1 від 27.08.2021 р.

Розробники:

Томах В. В., к.н., доц. кафедри менеджменту, логістики та інновацій

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

В умовах всеосяжної інтелектуалізації економіки інформація та знання перетворюються на рушійну силу інноваційного розвитку суспільства, творча розумова активність набуває статусу пріоритетної стратегічної діяльності, а проблеми стимулюванні та захисту інтелектуальної власності стають першочерговими як для окремих держав, так і для світової спільноти в цілому. Загально визнано, що інноваційна модель розвитку ґрунтується на ефективному використанні інтелектуального потенціалу, широкомасштабному впровадженні в господарський обіг продуктів інтелектуальної праці, зростанні масштабів обороту інтелектуальної власності, цілеспрямованому та системному відтворенні наукоємних галузей, які формують ядро новітнього технологічного укладу.

Предметом навчальної дисципліни є економіко-правові аспекти управління інтелектуальною власністю підприємства та трансфером технологій як його конкурентною перевагою в умовах розвитку національної інноваційної системи.

Метою викладання даної навчальної дисципліни є оволодіння знаннями та практичними навичками в сфері охорони та розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, технологічного аудиту, трансферу технологій, введення до господарського обороту об'єктів права інтелектуальної власності.

Для досягнення мети поставлені такі основні завдання:

оволодіння знаннями основних положень теорії інтелектуальної власності та трансферу технологій;

вивчення сутності інтелектуальної власності як економічної категорії;

формування вміння і навичок використання основних інструментів управління інтелектуальною власністю та трансферу технологій;

знайомство з міжнародні аспекти розвитку інтелектуальної власності;

оволодіння навичками системного підходу у проведенні трансферу технологій;

розробка рекомендацій щодо удосконалення системи управління інтелектуальною власністю та трансфером технологій.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1М
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
«Філософія»	Комплексний тренінг
«Інформатика»	Науково-дослідна практика
«Макро- і мікроекономіка»,	Дипломна робота
«Світове господарство»	
«Теорія управління»	
«Менеджмент»	
«Маркетинг»	

Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність щодо обґрунтування значущості інтелектуальної власності для формування конкурентних переваг суб'єктів господарювання	Знання економіко-правового змісту інтелектуальної власності; Знання ролі і значення інтелектуальної власності у формуванні національної інноваційної системи; Знання структури інтелектуальної власності; вміння розробляти заходи щодо стимулювання інтелектуальної діяльності та втілення її результатів у виробництво
Здатність щодо здійснення правової охорони об'єктів патентного права з урахуванням інтересів усіх зацікавлених суб'єктів	Знання сутності і структури промислової власності; Вміння оформлювати договори на придбання, створення, передачу прав та продаж об'єктів інтелектуальної власності; Вміння описувати сутність та патентну новизну об'єктів інтелектуальної власності;
Здатність щодо здійснення правової охорони об'єктів авторського та суміжних прав з урахуванням інтересів усіх зацікавлених суб'єктів	Знання сутності і специфіки авторського права; Знання особливостей формування та реалізації суміжних прав; Вміння здійснювати контроль щодо охорони прав на об'єкти промислової власності, авторських і суміжних прав
Здатність щодо здійснення захисту інтелектуальної власності відповідно до діючого законодавства, а також його удосконалення згідно з новітніми світовими тенденціями	Знання особливостей захисту прав інтелектуальної власності; Вміння розробляти та оформляти заявкові документи на об'єкти інтелектуальної власності на предмет видачі охоронних документів;
Здатність щодо забезпечення ефективної комерціалізації інтелектуальної власності суб'єктів господарювання	Знання сутності і механізму комерціалізації інтелектуальної власності; Знання особливостей комерціалізації інтелектуальної власності Вміння прогнозувати й критично оцінювати можливості підприємства щодо створення та комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності
Здатність щодо обґрунтування значущості трансферу технологій для формування конкурентних переваг суб'єктів господарювання	Знання сутності трансферу технологій; Знання особливостей проведення технологічного аудиту; Вміння розраховувати та планувати економічну ефективність від впровадження організаційно-технічних заходів трансферу технологій і на цій основі складати організаційно-технологічний план підприємства вміння ефективно використовувати нормативну базу України та інших держав щодо трансферу технологій; Вміння проводити технологічний аудит;
Здатність щодо визначення комерційної цінності технології як об'єкта трансферу	Знання методичних положень з оцінювання вартості технології; Знання проблем трансферу технологій і напрямів їх вирішення;

	Вміння складати план процесу трансферу технологій, як альтернативного оновлення основних засобів підприємства передбачивши в ньому зростання маси прибутку, рентабельності, здобуття переваги на ринку, зростання дивідендів та курсу акцій; Вміння розраховувати вартість об'єктів інтелектуальної власності;
Здатність щодо здійснення формування ліцензійного договору	Знання структури, змісту і специфіки складання ліцензійних договорів; Знання особливостей визначення ціни ліцензії

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття інтелектуальної власності

1.1. Економіко-правовий зміст інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність як результат розумової творчої діяльності. Трактують поняття «інтелектуальна власність» в економічній літературі з урахуванням різних теоретико-методологічних підходів.

1.2. Результати інтелектуальної праці, як об'єкт інтелектуальної власності.

Сфери прав інтелектуальної власності: промислова власність, авторське право та суміжні права.

1.3. Особливості управління інтелектуальною власністю.

Національна інноваційна система. Значення інтелектуальної власності в формуванні національної інноваційної системи.

1.4. Проблеми управління інтелектуальною власністю та напрями їх вирішення.

Нормативні акти в сфері інтелектуальної власності в Україні. Концепція розвитку національної системи правової охорони інтелектуальної власності.

1.5. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності.

Групи об'єктів інтелектуальної власності. Суб'єкти права інтелектуальної власності.

Тема 2. Набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності

2.1. Правова охорона об'єктів патентного права.

Сутність та структура промислової власності. Ознаки об'єктів, що входять до складу промислової власності. Основні суб'єкти відносин промислової власності.

2.2. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників товарного обігу, товарів і послуг.

Торговельна марка, фабричний знак, логотип, слоган, бренд. Класифікація товарних знаків для товарів та послуг. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

2.3. Правова охорона об'єктів авторського та суміжних прав.

Сутність авторського права. Специфічні ознаки авторського права. Основні суб'єкти авторського права. Суміжні права, їх ознаки.

2.4. Міжнародна правова охорона інтелектуальної власності.

Формування глобального ринку прав на об'єкти інтелектуальної власності. Міжнародне співробітництво у сфері патентного права.

Тема 3. Захист прав інтелектуальної власності

3.1. Нормативна база щодо захисту об'єктів права інтелектуальної власності.

Закон України "Про власність", Закони України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", Закон України "Про авторське

право і суміжні права", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", ЗУ "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності", ЗУ "Про охорону прав на сорти рослин", ЗУ "Про захист від недобросовісної конкуренції", ЗУ "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем".

3.2. *Міжнародні аспекти охорони та захисту авторського та суміжних прав.*
Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів.

Тема 4. Здійснення права та економіка інтелектуальної власності

4.1. *Права та обов'язки власників охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності.*

Зміст прав і обов'язків власника охоронного документа на об'єкт промислової власності.

4.2. *Правова форма реалізації права на об'єкт інтелектуальної власності*

Сутність і механізм комерціалізації інтелектуальної власності.

Тема 5. Сутність і об'єктивні передумови розвитку трансферу технологій

5.1. *Теоретико-методологічна сутність техніки, технології та технологічної інновації.*

Взаємозв'язок техніки, технології та технологічної інновації. Інноваційні технології. Технологічні уклади.

5.2. *Сутність трансферу та комерціалізації технологій.*

Механізми трансферу технологій. Комерціалізація технологій. Види комерціалізації. Учасники процесу трансферу. Етапи трансферу технологій.

5.3. *Організаційні форми трансферу технологій.*

Форми трансферу технологій. Класифікація організаційних форм. Інжиніринг. Канали передачі технології. Франчайзинг.

Тема 6. Методичні підходи до проведення технологічного аудиту

6.1. *Економічна сутність технологічного аудиту та методика його проведення.*

Визначення технологічного аудиту, етапи. Цілі технологічного аудиту в організаціях різного типу.

6.2. *Основні підходи до оцінювання комерційного потенціалу технологій.*

Методи оцінювання. Визначення етапу розробки. Відбір інноваційних ідей. Аналіз технологій конкурентів.

6.3. *Методичний інструментарій технологічного аудиту.*

Ранжування інтелектуально-інноваційних технологій за методом функції бажаності. Вибір еталонних технологій на засадах бенчмаркінгу. Оцінка ризиків комерціалізації.

Тема 7. Ціноутворення та методи оцінки технологій

7.1. *Поняття та цілі оцінки інтелектуальної власності.*

Законодавчо-нормативна база вартісної оцінки технологій. Види вартості. Методи оцінки технологій.

7.2. *Методи вартісної оцінки технологій.*

Методи витратного підходу. Методи прибуткового підходу. Методи ринкового (порівняльного) підходу.

7.3. *Оцінка вартості інтелектуальних технологій з урахуванням індексу цитування.*

Оцінка вартості інтелектуальних технологій з урахуванням індексу цитування на прикладі патентів.

Тема 8. Ліцензування як основна форма трансферу технологій

8.1. Поняття та сутність ліцензій.

Поняття, предмети та види ліцензій. Класифікація ліцензій. Ліцензіат, ліцензіар. Строкові особливості ліцензування.

8.2. Ліцензійний договір.

Основні суб'єкти ліцензійного договору. Структура та зміст ліцензійного договору.

8.3. Основні форми ліцензійної винагороди.

Ліцензійні платежі, роялті. Визначення економічної ефективності продажі та купівлі ліцензій.

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру (Тема 3, тема 5, Тема 7), міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації (Тема 4, Тема 8), банки візуального супроводу, індивідуально-дослідницька робота.

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські та лабораторні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських, лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів);

модульний контроль, що здійснюють з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль, має на меті інтегроване оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що здійснюється у формі заліку, відповідно до графіка навчального процесу.

Залік виставляється як загальна сума балів, набраних за результатами поточного контролю.

Поточний контроль включає оцінювання студентів під час:

лекцій – активна робота на парі (0,5 балів за кожне заняття) за умови активної участі студента в обговоренні дискусійних питань. Загальна кількість балів 5.

лабораторних та семінарських робіт – активна робота на парі (0,5 балів за кожне заняття) за умови участі студента в визначенні можливих методів виконання завдань; виконання практичних завдань (6 балів за кожне завдання) за умови правильного виконання отриманого завдання; тестовий контроль (5 балів за кожен тест) за умови надання правильних відповідей на всі запитання. Загальна кількість балів 54.

самостійної роботи – презентація результатів дослідження (5 та 6 балів за презентацію) за умови обґрунтування отриманих результатів та надання пропозицій. Загальна кількість балів 12.

Колоквіум. Протягом семестру студенти пишуть два колоквіуми (по 12 балів кожен). Перший колоквіум включає теми з 1 по 6, другий теми з 7 по 11. Максимальна кількість балів за обидва колоквіуми – 24.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Економіка знань та інноваційна інфраструктура» розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: «60 і більше балів – зараховано», «59 і менше балів – не зараховано» та заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Рейтинг план навчальної дисципліни Інтелектуальна власність та інноваційна діяльність

Теми	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Макс. бал	
Аудиторна робота				
Тема 1. Поняття інтелектуальної власності	Лекція	Лекція за питаннями: Економіко-правовий зміст інтелектуальної власності. Результати інтелектуальної праці, як об'єкт інтелектуальної власності. Особливості управління інтелектуальною власністю. Проблеми управління інтелектуальною власністю та напрями їх вирішення. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності.	Активна робота на парі	0,5
	Лабораторне заняття	Семинарське заняття: 1. Зародження теорії власності в епоху Стародавнього світу та Середньовіччя. 2. Еволюція теорії власності в XVII – XIX ст. 3. Сучасна теорія власності. 4. Сутність та структура інтелектуальної власності	Активна участь у виконанні практичних завдань, презентація	0,5
Тема 2. Набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності	Лекція	Лекція за питаннями: Правова охорона об'єктів патентного права. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників товарного обігу, товарів і послуг.	Активна робота на парі	0,5
	Лабораторне заняття	Лабораторне заняття: Оформлення реєстраційних документів на об'єкти інтелектуальної власності	Активна робота на парі Захист завдання	0,5 6

			Проходження тестів	5
	Лекція	Лекція за питаннями: Правова охорона об'єктів авторського та суміжних прав. Міжнародна правова охорона інтелектуальної власності.	Активна робота на парі	0,5
	Лабораторне заняття	Правова охорона результатів творчої діяльності.	Активна робота на парі	0,5
Тема 3. Захист прав інтелектуальної власності	Лекція	Лекція за питаннями: Нормативна база щодо захисту об'єктів права інтелектуальної власності. Міжнародні аспекти охорони та захисту авторського та суміжних прав.	Активна робота на парі	0,5
	Лабораторне заняття	Завдання 1. Правова охорона результатів творчої діяльності. Завдання 2. Вирішення питань з авторського права	Активна робота на парі	0,5
			Захист лабораторної роботи	6
Тема 4. Здійснення права та економіка інтелектуальної власності	Лекція	Лекція за питаннями: Правова форма реалізації права на об'єкт інтелектуальної власності. Права та обов'язки власників охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності.	Активна робота на парі	0,5
	Лабораторне заняття	1. Переваги та недоліки різних методів оцінки вартості інтелектуальної власності	Активна робота на парі	0,5
			Проходження тесту	5
об'єктивні передумови розвитку трансферу технологій	Лекція	Лекція за питаннями: Теоретико-методологічна сутність техніки, технології та технологічної інновації. Сутність трансферу та комерціалізації технологій. Організаційні форми трансферу технологій	Активна робота на парі	0,5
	Лабораторне заняття	1. Класифікація технологій як необхідний етап розробки нових бізнес-ідей 2. Ранжування технологій за рівнем вирішуваних виробничих завдань	Активна робота на парі	0,5
			Захист завдання	6
			Колоквіум	12
Самостійна робота				
	Питання та завдання для самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка презентації за проблемними питаннями теми 1-5	Захист презентацій	6
			Проходження тесту	5
Тема 6. Методичні підходи до проведення технологічного аудиту	Лекція	Лекція за питаннями: . Економічна сутність технологічного аудиту та методика його проведення. Основні підходи до оцінювання комерційного потенціалу технологій. Методичний інструментарій технологічного аудиту	Активна робота на парі	0,5
	Лабораторне заняття	Завдання 1. Здійснення технологічного аудиту на функціонуючому підприємстві в залежності від обраної стратегії вилучення комерційної вигоди. Завдання 2. Відображення результатів технологічного аудиту за допомогою MindMap	Активна робота на парі	0,5
			Захист лабораторної роботи	6
			Проходження тесту	5
творення та методи	Лекція	Лекція за питаннями: Поняття та цілі оцінки інтелектуальної власності. Методи вартісної оцінки технологій.	Активна робота на парі	0,5

		Оцінка вартості інтелектуальних технологій з урахуванням індексу цитування.		
	Лабораторне заняття	Завдання 1. Визначення збитків за умови порушення прав правовласників	Активна робота на парі	0,5
Тема 8. Ліцензування як основна форма трансферу технологій	Лекція	Поняття та сутність ліцензій. Ліцензійний договір.	Активна робота на парі	0,5
	Лабораторне заняття	Завдання 1. Оцінювання комерційного потенціалу технології	Активна робота на парі	0,5
			Захист завдання	6
	Лекція	Основні форми ліцензійної винагороди.	Активна робота на парі	0,5
	Лабораторне заняття	Завдання 1. Визначення вартості ліцензії	Активна робота на парі	0,5
Підготовка до колоквіуму		Колоквіум	12	
Питання та завдання для самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка презентації за проблемними питаннями теми 6-8	Захист презентацій	5	
		Проходження тесту	5	
Загальна максимальна кількість балів по дисципліні				100

Рекомендована література

Основна література:

1. Коваль І. Ф. Комерціалізація прав інтелектуальної власності: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 272 с.
2. Попова Л., Хромова А., Шуби І. Інтелектуальна власність : підручник / Л. Попова, А. Хромова, І. Шуба. – Х. – 486 с.
3. Романадзе Л. Д. Інтелектуальна власність : підручник / Л. Д. Романадзе, П. М. Цибульов, О. О. Кулініч. – 2019. – 424 с

Додаткова література:

1. Абдуліна І. Який принцип вичерпання прав – регіональний чи міжнародний – потрібен Україні? / І. Абдуліна // Інтелектуальна власність. – 2016. – № 12.
2. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. А 41 Інтелектуальна власність: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / За заг ред канд. юрид. наук, доц. НестерцовоїСобакарь О.В. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 140 с.
3. Вірченко В. В. Інтелектуальна власність. Теоретичні витоки та економічні імперативи розвитку / В.В. Вірченко. – Ліра –К. – 2018. – 488 с.
4. Костенко І., Теньова О. Інтелектуальна власність очима малого та середнього бізнесу Європейського Союзу / І. Костенко, О. Теньова // Інтелектуальна власність. – 2016. – № 6.
5. Орлюк О. Роль правової науки у процесі реформування сфери інтелектуальної власності в Україні : досягнення, завдання, місія (англ. мовою) // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2016. - № 3 (89).
4. Погорелов І. М. Методика проведення технологічного аудиту інноваційної діяльності / І. М. Погорелов, М. І. Погорелов // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер.

: Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – № 47 (1219). – С. 54-63.

Інформаційні ресурси:

1. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.
2. Сервер Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Сервер Державного комітету статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
4. www.ndiiv.org.ua (інтелектуальний капітал).
www.ukrpravo.ua (українське право).
5. Наказ № 740 від 25.06.2008 Про затвердження Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0726-08>